

University of Groningen

Alternatieve gassen en aansprakelijkheid

Tempelman, Daisy Gerrie

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Tempelman, D. G. (2017). *Alternatieve gassen en aansprakelijkheid: De Nederlandse gasketen in een geliberaliseerde markt: contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid van groen-gas invoeding en waterstofbijmenging*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Alternatieve Gassen en Aansprakelijkheid

De Nederlandse gasketen in een geliberaliseerde markt:
contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid
van groen-gas invoeding en waterstofbijmenging

Daisy G. Tempelman

Alternatieve Gassen en Aansprakelijkheid

De Nederlandse gasketen in een geliberaliseerde markt: contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid van groen-gas invoeding en waterstofbijmenging

D.G. Tempelman

ISBN: 9789462403796

Wolf Legal Publishers (WLP)

Postbus 313

5060 AH Oisterwijk

Tel: +31 (0)13-5821366

E-Mail: info@wolfpublishers.nl

www.wolfpublishers.com

© 2016 Daisy G. Tempelman

Dit proefschrift is tot stand gekomen onder de vlag van Groningen Centre of Energy Law, Rijksuniversiteit Groningen.

Dit onderzoek maakt deel uit van het Energy Delta Gas Research (EDGaR) programma. EDGaR is mede gefinancierd door het Samenwerkingsverband Noord Nederland, het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, het ministerie van Economische Zaken en de provincie Groningen.

Dit onderzoek is mede gefinancierd door een bijdrage van Dorhout Advocaten N.V.

Verlenging van dit onderzoek is mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van International Bar Association, section on Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure Law (SEERIL)

**rijksuniversiteit
 groningen**

Alternatieve Gassen en Aansprakelijkheid

De Nederlandse gasketen in een geliberaliseerde markt: contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid van groen-gas invoeding en waterstofbijmenging.

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor aan de
Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de
rector magnificus prof. dr. E. Sterken
en volgens besluit van het College voor Promoties.

De openbare verdediging zal plaatsvinden op

donderdag 30 maart 2017 om 11.00 uur

door

Daisy Gerrie Tempelman
geboren op 10 september 1981
te Hengelo

Promotores

Prof. mr. dr. M.M. Roggenkamp

Prof. mr. dr. A.J. Verheij

Beoordelingscommissie

Prof. mr. dr. M.B.M. Loos

Prof. dr. M. Mulder

Prof. mr. dr. F.M.J. Verstijlen

Voor Adam

Afkorting

ACER	Agency for the Cooperation of Energy Regulators
ACM	Autoriteit Consument en Markt
afd.	afdeling
art.	artikel of artikelen
ATO	Aansluit- en Transport Overeenkomst
ATcGR	Aansluit- en Transportcode Gas RNB
AVGGI	Aanvullende Voorwaarden Groen Gas Invoeders
B.V.	Besloten Vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
EG	Europese Hof van Justitie
ENTSO-E	European Network for Transmission System Operators for Electricity
ENTSO-G	European Network for Transmission System Operators for Gas
EU	Europese Unie
EZ	Economische Zaken
GCA	Grid Connection Agreement
GOS	Gas Ontvangst Station
GTS	Gasunie Transport Services
GVO	Garanties van Oorsprong
HR	Hoge Raad
kWh	Kilowatt/uur: hoeveelheid energie per kubieke meter per uur
LNB	Landelijke netbeheerder
MWh	Megawatt/uur: hoeveelheid energie per 1.000 kWh per uur
NMa	Nederlandse Mededingingsautoriteit
N.V.	Naamloze Vennootschap
p.	pagina/pagina's
Par.	paragraaf
Rb	Rechtbank
RNB	Regionale Netbeheerder
RvS	Raad van State
SVO	Systeemverbindingsovereenkomst
TSC	Transport Service Conditions
TTF	Title Transfer Facility
VGH	Vergunninghouder in de zin van art. 43 lid 1 Gaswet

Figuren

Figuur 1 Waardeketen van aardgas	84
Figuur 2 Gasstroom inclusief groen-gasvoeding en overstort	85
Figuur 3 Vereenvoudigd schematisch overzicht van de entry- en exitpunten op het hoofdtransportsysteem	102
Figuur 4 Vereenvoudigd schematisch overzicht van de entry- en exitpunten op een regionaal distributienet	106
Figuur 5 Vereenvoudigd overzicht contractuele relaties op transmissieniveau	133
Figuur 6 Vereenvoudigd overzicht van contractuele relaties op distributieniveau	152
Figuur 7 Leiding voor en achter de meter	196

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Aanleiding en verantwoording	7
1.1.1	Onderzoeksdoel	11
1.1.2	Relevantie	11
1.2	Probleemstelling	12
1.3	Onderzoeksmethode	16
1.4	Reikwijdte: beperkingen	20
1.5	Opzet van het onderzoek	20
2.	De Europese gasmarkt in ontwikkeling, gevolgen en risico's	23
2.1	Inleiding	23
2.2	Energie trilemma	24
2.2.1	Voorzienings- en leveringszekerheid	24
2.2.2	Hernieuwbare energie en klimaatbeleid	27
2.2.3	Betaalbare energievoorziening	31
2.3	Liberalisering van de Nederlandse gasmarkt	32
2.3.1	De ontwikkeling van een Nederlands gasbeleid	33
2.3.1.1	Nota De Pous	34
2.3.1.2	Kleineveldenbeleid	36
2.3.2	Het liberaliseringsproces in Nederland	37
2.4	Europese marktintegratie	42
2.4.1	Voorzienings- en leveringszekerheid	42
2.4.2	Infrastructuur	43
2.5	Gevolgen	47
2.5.1	Toename actoren	50
2.5.1.1	Producenten	51
2.5.1.2	Netbeheerders	53
2.5.1.3	Leveranciers	54
2.5.1.4	Programmaverantwoordelijken	56
2.5.1.5	Handelaren	57
2.5.1.6	Meetbedrijven	60
2.5.1.7	Toezichthouder	61
2.5.2	Verschuiving van verantwoordelijkheden	62
2.5.2.1	Balancing	62
2.5.2.2	Gaskwaliteit	65
2.5.2.3	Eigendom van het gas	68
2.6	Risico's	73
2.6.1	Definitie 'risico'	73
2.6.2	Regulatorische en operationele risico's	74
2.6.3	Biogasproductie en groen-gas invoeding	76
2.6.3.1	Productierisico's	76

2.6.3.2	Invoedingsrisico's	77
2.6.4	Waterstofproductie en waterstofbijmenging	78
2.6.4.1	Productierisico's	78
2.6.4.2	Bijmengingrisico's	79
2.7	Samenvatting	80
3.	Regulering van de Nederlandse gasketen	83
3.1	Inleiding	83
3.1.1	Ontwikkeling van gaswetgeving	86
3.1.1.1	Onshore	86
3.1.1.2	Offshore	87
3.1.1.3	Koolwaterstoffenrichtlijn	88
3.2	Het wettelijke kader	89
3.2.1	Inleiding	89
3.2.2	Gaswet en lagere regelgeving	89
3.2.3	Gasproductie	92
3.2.3.1	Exploratie en productie van aardgas	92
3.2.3.2	Productie van groen-gas	96
3.2.3.3	Waterstofproductie	98
3.2.4	Handel en Levering	99
3.2.4.1	Inleiding	99
3.2.4.2	Handel op de groothandelsmarkt	101
3.2.4.3	Handel op distributieniveau	105
3.2.4.4	Levering aan grootverbruikers	108
3.2.4.5	Levering aan kleinverbruikers	109
3.2.4.6	Handel in en levering van groen-gas	110
3.2.4.7	Handel in en levering van waterstof	111
3.2.5	Gastransport	112
3.2.5.1	Gasproductienet	113
3.2.5.2	Landelijk transmissienet	115
3.2.5.3	Regionaal distributienet	119
3.3	Samenvatting	127
4.	Contractuele relaties in de Nederlandse gassector	131
4.1	Inleiding	131
4.2	Overeenkomsten op transmissieniveau	133
4.2.1	Invoeder – Landelijke Netbeheerder	133
4.2.1.1	Samenwerkingsvormen	133
4.2.1.2	Aansluiting	135
4.2.1.3	Overeenkomst	137
4.2.2	Invoeder – Handelaar	139
4.2.2.1	Gastransport	140
4.2.2.2	Overeenkomst	140

INHOUDSOPGAVE

4.2.3	Landelijke netbeheerder – Handelaar	141
4.2.3.1	Overeenkomst	142
4.2.3.2	Aansprakelijkheid	143
4.2.4	Landelijke netbeheerder – Grootverbruiker	145
4.2.4.1	Overeenkomst	145
4.2.4.2	Aansprakelijkheid	147
4.2.5	Leverancier – Grootverbruiker	147
4.2.5.1	Overeenkomst	148
4.2.5.2	Aansprakelijkheid	149
4.2.6	Landelijke netbeheerder – Regionale netbeheerder	150
4.2.6.1	Netkoppelingscode	150
4.2.6.2	Overeenkomst	150
4.2.6.3	Aansprakelijkheid	151
4.3	Overeenkomsten op distributieniveau	152
4.3.1	Invoeder – Regionale netbeheerder	152
4.3.1.1	Toepasselijke regelgeving en aanvullende voorwaarden	153
4.3.1.2	Overeenkomst	154
4.3.1.3	Aansprakelijkheid	156
4.3.2	Regionale netbeheerder – Leverancier VGH	157
4.3.2.1	Vergunninghouder (VGH)	157
4.3.2.2	Codes	158
4.3.3	Leverancier – Grootverbruiker	160
4.3.3.1	Overeenkomst	160
4.3.3.2	Aansprakelijkheid	160
4.3.4	Leverancier VGH – Kleinverbruiker	161
4.3.4.1	Overeenkomst	162
4.3.4.2	Algemene Voorwaarden	165
4.3.4.3	Aansprakelijkheid	166
4.3.5	Regionale Netbeheerder – Kleinverbruiker	170
4.3.5.1	Overeenkomst	170
4.3.5.2	Aansprakelijkheid	171
4.3.6	Regionale netbeheerder – Grootverbruiker	174
4.3.6.1	Overeenkomst	174
4.3.6.2	Aansprakelijkheid	175
4.3.7	Invoeder – handelaar-B	177
4.3.7.1	Overeenkomst met betrekking ingevoede volumes	178
4.3.7.2	Overeenkomst met betrekking tot Garanties van Oorsprong	178
4.3.8	Leverancier VGH – Handelaar (shipper)	178
4.3.8.1	Overeenkomst	179
4.4	Samenvatting	179
5.	Grondslagen voor wettelijke aansprakelijkheid	183
5.1	Inleiding	183

5.2	Risicoaansprakelijkheid	183
5.2.1	Aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken	183
5.2.1.1	Gas is een roerende zaak (sub a)	184
5.2.1.2	Bekendheidsvereiste (sub b)	186
5.2.1.3	Gebrek (sub c)	186
5.2.1.4	Bijzonder gevaar (sub d)	188
5.2.1.5	Verhouding met art. 6:175 BW	189
5.2.2	Opstalaansprakelijkheid	190
5.2.2.1	Gasproductienet	191
5.2.2.2	Gastransportnet	192
5.2.2.3	Leiding voor en achter de meter	193
5.2.3	Aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen	196
5.2.3.1	Gevaarlijke stof (sub b)	197
5.2.3.2	Bijzonder gevaar (sub d)	197
5.2.3.3	Bekendheidsvereiste (sub c)	197
5.2.3.4	De aansprakelijke persoon (sub a)	198
5.2.3.5	Feitelijke overdracht van gas	200
5.2.3.6	Schade tijdens feitelijke overdracht	200
5.2.4	Productaansprakelijkheid	201
5.2.4.1	Het product (sub c)	203
5.2.4.2	Schade door een gebrek (sub b)	203
5.2.4.3	De producent (sub a)	203
5.2.4.4	Uitzonderingen	205
5.2.4.5	Leverancier	208
5.3	Schuldaansprakelijkheid	209
5.3.1	Inleiding	209
5.3.1.1	Samenloop	209
5.3.2	Onrechtmatige daad	210
5.3.2.1	Onrechtmatige daad (sub a)	210
5.3.2.2	Toerekening (sub b)	211
5.3.2.3	Schade (sub c)	211
5.3.2.4	Relativiteitsvereiste (sub e)	212
5.3.2.5	Causaal verband (sub d)	213
5.3.2.6	Normen in de gaswetgeving	214
5.4	Samenvatting	215
6.	Alternatieve gassen en aansprakelijkheid	219
6.1	Inleiding	219
6.2	Scenario 1: Groen-gas invoeding	220
6.2.1	Inleiding	220
6.2.2	Biogas van Boersma	222
6.2.3	Het juridische kader van scenario 1	224
6.2.3.1	Relevante wetgeving	224

INHOUDSOPGAVE

6.2.3.2	Gaskwaliteit	225
6.2.3.3	Contractuele relaties	226
6.3	Scenario 2: Waterstofbijmenging	227
6.3.1	Inleiding	227
6.3.2	Waterstof van Wittemans	228
6.3.3	Het juridische kader van scenario 2	229
6.3.3.1	Relevante wetgeving	229
6.3.3.2	Contractuele relaties	230
6.4	Contractuele aansprakelijkheid	230
6.4.1	De Regionale Netbeheerder en de Aansluit- en Transportovereenkomst	231
6.4.1.1	Inhoud van de verbintenis	231
6.4.1.2	Is het afleveren van gas een resultaatsverplichting of inspanningsverplichting?	233
6.4.1.3	Is er sprake van een tekortkoming in de nakoming?	236
6.4.2	De Leverancier en de Leveringsovereenkomst	237
6.4.2.1	Inhoud van de verbintenis	238
6.4.2.2	Non-conformiteit van gas	241
6.4.3	Samenvatting	243
6.5	Aansprakelijkheid op grond van de wet	244
6.5.1	Aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken	244
6.5.1.1	De producent	246
6.5.1.2	Regionale netbeheerder	247
6.5.1.3	De kleinverbruiker	248
6.5.1.4	Samenvatting	251
6.5.2	Aansprakelijkheid voor opstallen	252
6.5.3	Aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen	252
6.5.3.1	De producent	253
6.5.3.2	Regionale netbeheerder	253
6.5.3.3	Samenvatting	256
6.5.4	Productaansprakelijkheid	257
6.5.4.1	Biogasproducent = groen-gas invoeder	258
6.5.4.2	Biogasproducent ≠ groen-gas invoeder	268
6.5.4.3	Leverancier	270
6.5.4.4	Samenvatting	272
6.5.5	Schuldaansprakelijkheid	273
6.5.5.1	Bergstra	274
6.5.5.2	De Waal	277
6.5.5.3	Regionale netbeheerder	278
6.5.5.4	Producent	280
6.6	Schade	281
6.6.1	Scenario 1: Groen-gas invoeding	281
6.6.2	Scenario 2: Waterstofbijmenging	283

6.7	Samenvatting	283
7.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	287
7.1	Inleiding	287
7.2	Conclusies	290
7.2.1	Verantwoordelijkheden en bevoegdheden in de gaswetgeving	290
7.2.1.1	Rol van de programmaverantwoordelijke	290
7.2.1.2	Invoeding van gassen: gaskwaliteit	291
7.2.2	Contractuele afspraken en kwalificaties van de overeenkomsten	292
7.2.2.1	Aansprakelijkheid van de regionale netbeheerder	293
7.2.2.2	Aansprakelijkheid van de leverancier VGH	295
7.2.3	Aansprakelijkheid op grond van de wet	297
7.2.3.1	De producent	297
7.2.3.2	De regionale netbeheerder	299
7.2.4	Aansprakelijkheid in het kader van invoeding van groen-gas en waterstof	301
7.2.4.1	Groen-gas invoeding	301
7.2.4.2	Waterstofbijmenging	303
7.3	Aanbevelingen	304
7.3.1	Transparante voorwaarden	304
7.3.2	Risicoaansprakelijkheid netbeheerder voor “het stukje voor de meter”	305
7.3.3	Verzekering biogasproducent/groen-gas invoeder	306
	Summary	309
	Lijst van aangehaalde literatuur	313
I.	Boeken, naslagwerken, tijdschriften en overige literatuur	313
II.	Documenten, rapportages en overige communicatie	335
III.	Jurisprudentie	342
IV.	Wetgeving	347
V.	Lijst van gebruikte websites	351
	Woord van Dank	361
	Curriculum Vitae	363